

Таким чином, врахування методологічних засад сучасного підручникотворення дозволить створити оригінальну модель підручника, що зможе формувати в учнів методологічне мислення як особливу здатність утримувати суперечливу дійсність в мисленні, знаходячись у пошуках основ (принципів, моделей, схем) для упорядкування і налагодження комунікації шляхом формування нових культурних взірців, приблизитися до цілісності досліджуваного об'єкту, розрізняти проблеми і конфлікти, вміти переносити їх у реалії з метою пошуку їх рішень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баханов К.О. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. – Харків: Основа, 2005. – 128 с.
2. Баханов К.О. Написані з власного погляду (перші покоління українських підручників Баханов К.О.: основні напрями модернізації)// Історія в школах України. – 2004. – № 5. – С.11-17
3. Беспалько В.П. Теория учебника: Дидактический аспект. – М.: Педагогика, 1988. – 188 с.
4. Зуев Д.Д. Школьный учебник. – М., 1983. – 180 с.
5. Каким быть учебнику: дидактические принципы построения / Под ред. И.Я.Лернера и Н.М.Шахмаева. – Ч.1-2. – М., 1992.
6. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
7. Старева А.М. Методика навчання історії: особистісно орієнтований підхід: Навчальний посібник. – Миколаїв: Іліон, 2007. – 332 с.
8. Терно С. Як обрати підручник? Поради вчителю // Історія в школах України. – 2004. – №5. – С.17-20
9. Учебник как средство самореализации ученика и учителя (материалы методологического семинара) // Современный учебник: Проблемы проектирования учебной книги в условиях модернизации школьного образования. Сб. науч. трудов/ Под ред. А.В.Хуторского. – М.: ИСМО РАО, 2004. – 310 с.

УДК 372.47

Л.А. Сухіна

ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ТАБЛИЧНИХ ВИПАДКІВ АРИФМЕТИЧНИХ ДІЙ

У статті розглядаються шляхи удосконалення процесу вивчення табличного додавання, віднімання, множення та ділення, наводяться рекомендації до їх здійснення.

The article reviews the ways of tabular addition, subtraction, multiplication, division learning process improvement and recommendations of their realization are given.

На сучасному етапі розбудови національної системи освіти, в основу якої закладено гуманістичний підхід до організації педагогічного процесу, однією з актуальних проблем є формування базових знань, навичок і вмінь, суттєве місце серед яких посідають математичні. Математична підготовка учнів залежить від рівня сформованості загальнонавчальних умінь, загально-математичних навичок, обчислювальної культури.

Формування обчислювальних навичок і вмінь одне з найважливіших завдань навчання математики у початкових класах. Для його розв'язання суттєвим є знання напам'ять табличних випадків арифметичних дій. Без швидкого й правильного їх відтворення неможливо подальше ефективне навчання усному і письмовому множенню та діленню.

Проблемам формування обчислювальних навичок взагалі та засвоєнню табличних випадків арифметичних дій зокрема присвячено дослідження багатьох методистів та вчителів-практиків. Їх публікації присвячено рекомендаціям міцного засвоєння табличних випадків арифметичних дій за допомогою

- систематичного, повсякденного виконання великої кількості однотипних вправ (Моро М. Г.);
- використання різних форм завдань, тренувальних вправ у формі гри (Бантова М.О.);
- вивчення таблиць частинами розподіленими в часі (Істоміна Н. Б.);
- різних способів читання і відтворення таблиць (Богданович М. В.);
- різноманітності тренувальних вправ з використанням дидактичних матеріалів (Кочина Л. П.) та ін.

Дослідження методистів, учителів присвячені насамперед організації процесу розуміння дітьми як складається таблиця, як можна користуватися нею, і, головне, вивчення таблиці напам'ять, тобто доведення її засвоєння до автоматизму.

У досвіді роботи вчителів розкриваються такі види робіт для засвоєння табличних випадків арифметичних дій:

- застосування досвіду учнів;
- опора на різні види наочності;
- установлення тісного зв'язку між арифметичними діями і властивостями натуральної послідовності;
- аналіз властивостей табличного множення;
- використання ігор "Мовчанка", "Магічний квадрат", "Ланцюжок", "Корисна мозаїка", "Математична естафета" та ін.

Нові умови діяльності школи вимагають від учителів пошуку і впровадження сучасних навчальних технологій. Все частіше у публікаціях пропонуються інтерактивні методи навчання математики. Але конкретних рекомендацій для їх застосування під час засвоєння таблиць арифметичних дій обмаль. Тому метою даної статті є обґрунтування шляхів удосконалення процесу вивчення табличних випадків арифметичних дій з використанням інтерактивних прийомів та методів.

Ефективність засвоєння табличних випадків арифметичних дій залежить від поєднання інтерактивних технологій з традиційними методами навчання, бо воно сприяє розвитку особистісних якостей учнів, учить їх мислити самостійно, працювати в колективі, критично міркувати. Дуже корисним є те, що у співробітництві зникає негативне ставлення до предмета, адже вчитись разом з товаришем цікаво, можна щось підказати, можна його виправити.

Навчальна діяльність учня складається з таких компонентів: мотиваційний, змістовий і процесуальний [3].

Мотиваційний компонент у засвоєнні таблиць забезпечується використанням життєвого досвіду дітей, практичного застосування групової лічби парами, трійками, п'ятками, десятками тощо, зацікавленістю за допомогою прийомів "Здивуй", "Фантастична добавка" тощо.

Змістовий компонент включає уроки на складання таблиць, розуміння їх суті, запам'ятовування. Цей компонент забезпечується процесуальним, де застосовуються різноманітні способи розуміння і закріплення таблиць.

Ознайомлюючись з сучасними прийомами педагогічної техніки, інтерактивними методами і прийомами, нами підбрано способи організації процесу засвоєння таблиць, що сприяють удосконаленню обчислювальних навичок. Зупинимось на деяких з них.

Л. Г. Петерсен [1] зазначає, що підготовку до вивчення табличного множення можна здійснювати значно ефективніше, якщо підключати рухову активність дітей. За допомогою рухів легко можна засвоїти лічбу через 2, 3, 4 і т. д., підготувавши міцну базу для подальшого вивчення таблиці множення. Для цього доцільно використовувати "ритмічні ігри", під час яких діти під лічбу виконують рухи.

Поділившись на пари і стоячи один проти одного, діти лічать мовчки, "про себе", одночасно виконуючи під лічбу рухи. Голосно говоряться кратні того числа, через яке ведеться лічба (під час лічби через 2 голосно називаються числа 2, 4, 6...; під час лічби через

3 – числа 3, 6, 9, 12... і т. д.). Називаючи кратне, діти дотикаються долонями один одного (як в лічилках). Інші рухи можуть вибиратися довільно: оплески у долоні, дотикнутись руками ніг, плеч, голови, тупнути ногою тощо.

У результаті рухів відбувається мимовільне запам'ятовування чисел, які учні називають вголос. Таким чином, учні під час гри запам'ятовують таблицю множення задовго до її вивчення. Такі ігри доцільно використовувати під час проведення фізкультурних вправ.

Наведемо один із варіантів послідовності рухів у ритмічних іграх.

Лічба через 2. Оплески у долоні (1), доторкнутись один до одного долонями і сказати “два”, оплески у долоні (3), доторкнутись один одного і сказати “чотири” і т. д.

Лічба через 3. Доторкнутися обома руками голови (1), оплески у долоні (2), голосно сказати “три”, доторкнутися руками голови (4), оплески у долоні (5), голосно сказати “шість” і т. д.

Лічба через 4. Тупнути правою ногою (1), тупнути лівою ногою (2), оплески у долоні (3), сказати “чотири” і т. д.

Лічба через 5. Доторкнутися руками плеч (1), доторкнутися правою рукою лівого плеча (2), доторкнутися лівою рукою правого плеча (3), оплески у долоні (4), сказати “п'ять” і т. д.

Лічба через 6. Доторкнутися руками ніг (1), доторкнутися руками плеч (2), доторкнутися правою рукою лівого плеча (3), доторкнутися лівою рукою правого плеча (4), оплески у долоні (5), сказати “шість” і т. д.

Лічба через 7. Доторкнутися рукою лівої ноги (1), доторкнутися рукою правої ноги (2), доторкнутися правою рукою лівого плеча (3), доторкнутися лівою рукою правого плеча (4), доторкнутися руками ніг (5), оплески у долоні (6), сказати “сім” і т. д.

Лічба через 8. Доторкнутися руками ніг (1), доторкнутися руками плеч (2), тупнути лівою ногою (3), тупнути правою ногою (4), доторкнутися лівою рукою правого плеча (5), доторкнутися правою рукою лівого плеча (6), оплески у долоні (7), сказати “вісім” і т. д.

Лічба через 9. Доторкнутися руками ніг (1), доторкнутися руками плеч (2), тупнути правою ногою (3), тупнути лівою ногою (4), доторкнутися правого плеча лівою рукою (5), доторкнутися лівого плеча правою рукою (6), доторкнутися руками голови (7), оплески у долоні (8), сказати “дев'ять” і т. д.

На етапі закріплення знань табличного множення та ділення доцільно організувати навчальне співробітництво із взаємодією за лінією “учень – учень” – сам з собою або “учень – учень” – робота в парах. Таку роботу можна організовувати так.

Учитель у 3 класі ознайомлює учнів з таблицею множення шести і ділення на шість. Усі дії табличного множення і ділення записуються на карточки розміром 3 см × 6 см. З однієї сторони карточки записується приклад, а з другої – відповідь.

Коли учень працює самостійно, то проводиться це так:

- учень бере будь-яку карточку, наприклад, 6×8 і тихенько говорить відповідь;
- перевертає карточку і звіряє свою відповідь з тим, що написано на карточці;
- якщо відповіді співпали, учень відкладає карточку ліворуч;
- якщо відповіді не співпадають, учень відкладає карточку праворуч.

Результатом такої роботи будуть дві купки карточок: одна тих випадків таблиці, що учень запам'ятав і друга – не запам'ятав. Після цього учень самостійно працює з карточками, що знаходяться праворуч і запам'ятовує результати.

Під час роботи в парах один учень, вибираючи карточки, відповідає, а інший виконує роль контролера, потім вони міняються ролями.

На етапі перевірки знань таблиць учням подаються карточки на всі випадки табличного множення та ділення. Можна провести гру “Хто найбільше розгляне табличних випадків і дасть правильні відповіді”.

Для інтенсивної перевірки табличного множення та ділення, табличного додавання та віднімання в межах 20 – доцільно використовувати технологію “Карусель” [2]. Для цього

розробляються картки для перевірки та контролю знань учнів з названих вище тем. Робота проводиться таким чином:

1. Клас поділяється на дві групи.
2. Перша група утворює внутрішнє коло, друга – зовнішнє. Учні стоять один напроти одного (рис. 1).

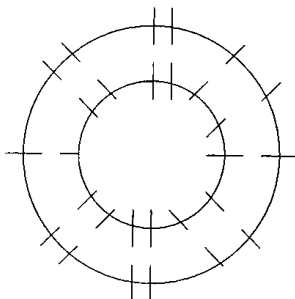

Рис. 1. Схема побудови “каруселі”.

3. Кількість учнів у кожній групі – не перебільшує 12 дітей.
4. В учнів внутрішньої групи картки з прикладом і відповіддю на звороті та фішки.
5. Учні зовнішнього кола, дивлячись на приклад, кажуть відповідь, якщо відповідь правильна – беруть фішку і рухаються за годинниковою стрілкою.
6. Коли учні зовнішнього кола пройдуть повне коло, то підраховують свої фішки за правильні відповіді. Яка кількість фішок – така й оцінка.
7. Потім групи дітей міняються місцями. Ті, що були у внутрішньому колі стають у зовнішнє і навпаки.
8. Після такої роботи кожен учень отримує оцінку, а вчителю ця робота дає змогу виявити як діти засвоїли тему і з ким необхідно додатково попрацювати.
9. Підводяться загальні підсумки – яка з груп набрала більшу кількість балів.

Ця робота цікава тим, що підводяться підсумки індивідуальних знань учнів, і те, як вони впливають на колективний результат. Після цього командири груп знають, хто не засвоїв таблиці, беруть це на замітку і знання таблиці кожний день перевіряються командиром або інструктором групи. В цьому випадку результат такої роботи залежить не тільки від зусиль кожного учня, але й від ступеня спільності дій між учнями всієї групи.

Наведу приклади карток прийому “Карусель” для перевірки знань табличного множення та ділення (рис. 2).

Використання цього прийому дозволяє вчителю перевірити знання кожної дитини, оцінити її рівень за невеликий проміжок часу, вказує на те, хто засвоїв навчальний матеріал добре, а кому належить ще попрацювати. Цю роботу можна проводити на початку уроку математики як усні обчислення.

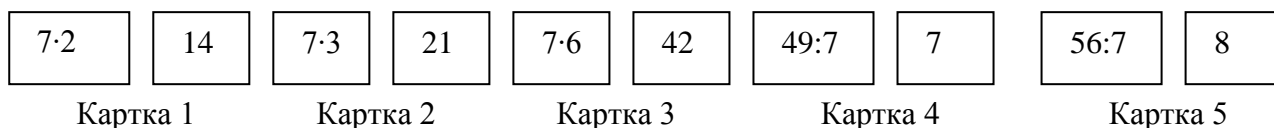

Рис. 2.

Картки для учня з усної лічби з теми додавання та віднімання з переходом через десяток (рис. 3).

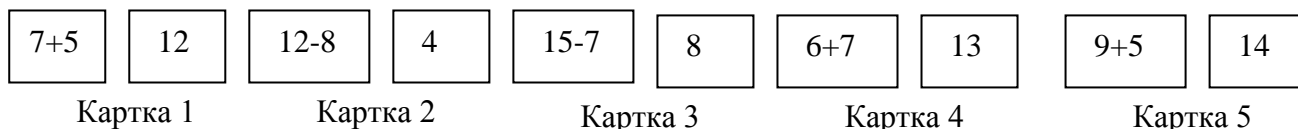

Рис. 3.

Отже, удосконалення процесу засвоєння табличних випадків арифметичних дій буде сприяти:

- поєднання інтерактивних технологій з традиційними методами навчання;
- забезпечення різносторонньої діяльності учнів під час вивчення таблиць;
- застосування прийомів педагогічної техніки “Здивуй”, “Фантастична добавка” тощо.

Перспектива подальшого удосконалення процесу запам’ятовування табличних випадків арифметичних дій полягає у розробці нових способів педагогічної техніки, застосуванні інноваційних педагогічних технологій тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Петерсен Л. Г. Методические рекомендации к учебнику “Математика – 1”. – Часть 1. – М.: “Нафтаник” Минтоплэнерго, 1994. – С. 31-33.
2. Пометун О. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К.: Вид-во А. С. К., 2003. – 192 с.
3. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах. – К.: Освіта, 1997. – 256 с.

УДК 371.25

Г.О. Фрейман

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОГО КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДРУЧНИКА З ІСТОРІЇ

Стаття присвячена висвітленню концептуальних основ шкільного підручника з історії.

This article is devote to interpretation conceptual foundations school textbook of history.

В умовах переходу до інформаційного, постіндустріального суспільства, яке характеризується мінливістю, насиченістю інформації, інтенсифікацією комунікації, мобільністю тощо, стало очевидним, що саме суспільствознавча освіта формує особистість школяра, його світоглядні орієнтири, вчить сучасним формам спілкування та співіснування, розвиває здатності опанування інформації, прийняття ефективних рішень, якості громадянина демократичної держави. Це вимагає адекватних змін у шкільній історичній освіті, яка має бути спрямована на формування ключових, галузевих та предметних компетентностей.

Однак в умовах гострішої кризи масової свідомості, відсутності системи загальнонаціональних цінностей й орієнтирів у суспільстві, історична наука, філософія, соціологія та інші суспільствознавчі галузі наукових знань ще не можуть запропонувати школі нову методологію й концепцію навчального змісту. За таких обставин для конструювання мети і змісту історичної освіти, що реалізується сьогодні у формі стандартів, програм і підручників, дуже важливим є, по-перше, розуміння компетентності, як результату навчання, по-друге, визначення концептуальних засад змісту шкільної історичної освіти, по-третє, розробка сучасних вимог щодо компетентісно-орієнтованого підручника.

Критерії оцінювання навчальних досягнень у системі загальної середньої 12-річної освіти зорієнтовані на формування комплексу компетентностей. Компетентність визначається як загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчання. Авторським колективом АПН України на основі досягнень європейської та світової науки з урахуванням національних особливостей було обґрунтовано систему ключових компетентностей, напрями їх набуття та визначені шляхи розв’язання проблеми визначення галузевих та предметних компетентностей. Основними структурними